

Vad är det man vill veta egentligen?

Av Maria Andrén

Motsägelsefulla resonemang om validitet?

Jag har en fråga som kanske inte egentligen är en fråga utan snarare en reflektion. Jag upplever det som att Monicas och Bengt-Åkes resonemang om "validitet" när det gäller fokusgrupper ibland är lite motsägelsefulla. Å ena sidan argumenterar de för en ståndpunkt som inte är "epistemologisk" (är osäker på den exakta innebörden av detta uttryck i just detta sammanhang men jag gissar av resten av resonemanget att det är "så här är det alldeles säkert"-kunskap) och å andra sidan säger de att validiteten tillförsäkras av att de medverkande är överens om att så som det framkommer i denna text så menar vi också. För mig låter detta senare som lika "epistemologiskt" som att säga att validiteten i en uppgift om hur långt det är mellan Gävle och Stockholm tillförsäkras av att det mätinstrument jag använt verkligen mäter det exakta avståndet. Enda skillnaden ligger i typen av fenomen som man uttalar sig om.

Jag undrar om det kan vara så här: Ibland är det man vill veta något som är av mer allmän karaktär. Ibland vill man veta hur en viss grupp verkligen tänker. Är det det senare man vill veta är det validitet av korrespondens-karaktär som gäller. Alltså att "så som det står i texten så menar verkligen de här personerna". Självklart får användandet av de medverkandes namn betydelse för trovärdigheten om det är just korrespondensen som är det viktiga.

Men man kan alltså vara ute efter något annat och ibland tycker jag ni antyder en annan inriktning än att ni är ute efter att "dokumentera" vad en viss grupp verkligen menar. Jag tror att jag själv är inne på ett annat spår och ska försöka reda ut vad jag menar:

Kan man visa pedagogiska överväganden?

Jag vill utveckla förståelse för, och ökad medvetenhet om, fenomenet "pedagogiska överväganden". Med "pedagogiska överväganden" menar jag de inre resonemang man för - omedvetna för det allra mesta - om hur man ska välja att agera i ett visst läge. Jag utgår från att man inte kan få några särskilt intressanta svar om detta genom att fråga folk om ett sådant fenomen. Jag tänker mig att detta är ett fenomen som kan visa sig genom samtalande. Därför använder jag mig av fokusgrupper.

Jag väljer att tala med en grupp personer som jag tror kan ha intressanta erfarenheter av egna pedagogiska överväganden. Den grupp jag talar med finns i en pedagogisk verklighet som i flera avseenden är annorlunda mot till exempel högskolans. Jag tror alltså att de berättelser som kan åstadkommas av just denna grupp skulle kunna bidra till att belysa det generella fenomenet "pedagogiska överväganden" genom att de med sin "annorlundahet" inte sorteras in i det som man redan vet och har en schablonmässig uppfattning om.

Genom att de konkreta exemplen (som jag tänker mig) kommer att vara annorlunda än de gängse tvingas läsaren reflektera över sina egna överväganden på ett annat sätt än om de konkreta exemplen är mycket lika de egna erfarenheterna. Om de berättelser och reflektioner kring just denna grups överväganden stämmer med antingen deras verkliga överväganden eller "bara" med vad de menar sig ha sagt under våra samtal har alltså (som jag ser det) ingen betydelse för "validiteten".

"Validiteten" (vilket ju betyder "värde" egentligen) måste rimligen relatera till syftet. VAD är det jag tänker mig att man ska "veta" efter att ha läst min rapport? Är det kunskap om den undersökta gruppens resonemang så är det "så som det står i texten så sade vi faktiskt", är det gruppens verkliga övervägande så är det "så som det står i texten så överväger vi faktiskt". Det jag tänker mig att man ska veta är alltså inget av detta och här skulle kanske begreppet "epistemologisk" fungera så jag förstår det.

Jag tänker mig inte att man av min text ska "veta" något - alltså man ska inte få kunskap om något sakförhållande ("så här är det") utan genom att läsa min text ska man kunna få bättre syn på sina egna pedagogiska överväganden, kanske få redskap och begrepp/metaforer som gör att man kan samtala om egna och andras pedagogiska överväganden på ett lite annat sätt än tidigare. Vad skulle begreppet "validitet" i mitt fall innebära? Tja värdet av det jag säger är rent pragmatiskt. Fungerar det? Kan jag använda texten på det här viset? Någon annan "validitet" kan jag inte förstå.

Däremot kan jag tänka mig att det finns etiska aspekter kring "så som det står i texten så sade vi också". Det är anständigt och hederligt att försöka försäkra sig om att man inte använder människors berättelser på ett sådant sätt att de själva inte känner igen sig i dem. Men utifrån mitt syfte skulle jag, som jag ser det, lika gärna kunna vrida till det som jag vill, bara det bidrar till att åstadkomma det jag är ute efter.

Om det är så att det inte är viktigt att det jag säger om en viss grups pedagogiska överväganden överensstämmer med vad denna grupp verkligen sade, annat än av etiska skäl blir den stora frågan varför jag överhuvudtaget ska prata med dem och varför jag inte i stället skriver en roman.

Jag brottas med denna fråga. Jag vet inte varför jag ska göra en empirisk undersökning och redovisa den som en traditionell sådan (så här gjorde vi, så här dokumenterade vi, detta håller de medverkande med om att vi sade, osv). Enda skälet jag kan komma på är att jag inte har kunskap och material tillräckligt för att hitta på en fiktiv historia som på samma sätt kan belysa det fenomen jag vill komma åt. Jag måste hursomhelst göra en hel del research för att få fram exempel och berättelser. Men som jag ser det är det inget som hindrar att jag sedan verkligen skriver en roman i stället för en rapport om ett samtalsprojekt.

Funderar lite över skillnaden mellan en dramadokumentär och ett vanligt drama. Även om dramadokumentären också får sitt värde genom att den belyser något allmängiltigt är det något med detta att man vet att det är "på riktigt". Jag känner mig mycket oklar över detta förhållande - antar att ni brottats en del med de här frågorna också och kanske har en annan vinkling på problemet än jag. Vore kul att höra hur ni (och andra) ser på detta.

Vad vill man veta och vad är validitet om det man vill "veta" inte är "så som det står här så sade dom faktiskt"?